

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ
Кафедра «Економіка, організація та управління підприємством»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни
“ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА”

Харків 2009

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри “Економіка, організація та управління підприємством” 3 грудня 2007 р., протокол № 5.

Рекомендуються для студентів спеціальності «Економіка підприємства» всіх форм навчання.

Укладачі:

доценти А.С.Козинець,
І.Л.Плетникова,
асист. В.О.Зубенко

Рецензент

доц. Т.Г.Сухорукова

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни

“ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА”

Відповідальний за випуск Козинець А.С.

Редактор Решетилова В.В.

Підписано до друку 25.12.07 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 2,5. Обл.-вид.арк. 2,75.

Замовлення № Тираж 150. Ціна

Видавництво УкрДАЗТу, свідоцтво ДК № 2874 від. 12.06.2007 р.

Друкарня УкрДАЗТу,
61050, Харків - 50, пл. Фейербаха, 7

**Українська державна академія
залізничного транспорту**

**Кафедра “Економіка, організація і управління
підприємством”**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни “Економічна діагностика”
для студентів спеціальності «Економіка підприємства»
всіх форм навчання**

Харків 2007

Методичні вказівки розглянуті та рекомендовані до друку на засіданні кафедри “Економіка, організація та управління підприємством” „___” _____ 200___ року, протокол № ____.

Рекомендується для студентів спеціальностей “Економіка підприємств” всіх форм навчання.

Укладачі:

к.е.н., доц. А.С.Козинець
к.е.н., доц. І.Л.Плетникова
ас. В.О.Зубенко

Рецензент:

к.е.н., доц. Т.Г.Сухорукова

ЗМІСТ

Вступ	4
...	
Тема 1	
Діагностика конкурентного середовища підприємства	4
Тема 2	
Оцінення стратегічного протистояння підприємств – конкурентів	6
...	
Тема 3	
Оцінення конкурентоспроможності підприємства	12
Тема 4	
Діагностика майна і ринкової ціни підприємства	15
Тема 5	
Фінансова діагностика	21
Перелік питань до іспиту	36
Список літератури	38
Додаток А	
Вихідні дані до прикладу розв'язання завдання 5	40

ВСТУП

Практичні заняття і самостійна робота з дисципліни „Економічна діагностика” є однією з форм роботи студента з даної дисципліни.

Її мета – закріплення знань студентів, розвиток навичок самостійної і творчої праці.

Дані завдання містять сім задач з п’яти основних тем курсу.

Методичною основою виконання завдань є ці методичні вказівки, конспект лекцій з дисципліни «Економічна діагностика», а також підручники, навчальні посібники з дисципліни „Економічна діагностика”, перелік яких наведено наприкінці цих методичних вказівок, а також статті у фахових економічних виданнях („Економіка України”, „Економіст”, ”Фінанси України” та ін.).

Вихідними даними до завдання з фінансової діагностики є баланс і форма 2 «Звіт про фінансові результати» підприємства, де студент працює, або (за необхідністю) його видає керівник практичних занять. Вихідні дані до інших завдань для свого варіанта студент визначає виходячи з останньої цифри шифру залікової книжки.

Тема 1

ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Перелік основних понять теми

- 1 Поняття конкурентоспроможності підприємства.

- 2 Чинники конкурентоспроможності підприємства.
- 3 Провідні сили конкурентного середовища.
- 4 Фактори, що впливають на силу конкурентної боротьби.
- 5 Характеристика конкурентної ситуації.
- 6 Методика комплексного оцінення конкурентного середовища.

Література [3, 4, 9, 12].

Завдання 1.1

Виконати діагностику конкурентного середовища за даними таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Вихідні дані до завдання 1.1

Підприємство	Загальна частка ринку									
	1 вар.	2 вар.	3 вар.	4 вар.	5 вар.	6 вар.	7 вар.	8 вар.	9 вар.	10 вар.
1	5	27,4	17,3	50,0	13,5	2	7	15	9	17
2	10	5,0	10,1	37,8	12,9	25	10	10	8	7
3	20	0,6	5,6	10,3	10,7	23	18	10	18	11
4	6	3,8	3,8	0,3	8,6	6	6	9	16,5	9
5	4	1,7	1,7	0,5	9,5	4	4	1	4	6
6	17	25,9	25,9	0,2	11,4	7	15	17	5	17
7	13	2,8	13,6	0,1	12,7	12	13	3	3	3
8	20	7,0	11,3	0,4	7,3	5	10	30	20	25
9	3	0,9	2,8	0,3	10,1	13	13	3	12,5	3,5
10	2	24,9	7,9	0,1	3,3	3	4	2	4	1,5

Методичні вказівки

Для аналізу та оцінення стану конкурентного середовища можна використовувати методику антимонопольного комітету Росії. Згідно з нею, перш за все визначаються продуктові межі товарного ринку, тобто встановлюється перелік конкуруючих товарів. Дали виконується структурний аналіз товарного ринку: встановлюється чисельність товаровиробників та частка кожного у загальному обсязі реалізації товарів. На основі структурного аналізу розраховуються кількісні показники концентрації ринку;

коефіцієнт та індекс ринкової концентрації.

Коефіцієнт ринкової концентрації розраховується як добуток обсягу реалізації продукції провідними (найбільшими) товаровиробниками (як правило, приймаються до уваги три найбільших товаровиробники) до загального обсягу реалізації продукції на ринку

$$R_{p.k} = \frac{Q'}{Q} \times 100\%, \quad (1.1)$$

де Q – загальний обсяг реалізації;

Q' – обсяг реалізації продукції провідними виробниками.

Індекс ринкової концентрації може розраховуватися різними методами: зокрема методика, що розглядається, передбачає застосування індексу Хердгіндаля – Хірцсмана, що визначається як сума квадратів часток ринку кожного товаровиробника

$$Y_{\text{HH}} = h^2_1 + h^2_2 + \dots + h^2_i + \dots + h^2_n, \quad (1.2)$$

де i – ознака товаровиробника,

h – частка, %.

Згідно зі значеннями коефіцієнта індексу ринкової концентрації виділяються три типи ринку:

а) висококонцентрований: $K_{p.k} \geq 70\%$, $Y_{\text{HH}} \geq 2000$;

б) помірноконцентрований: $45\% \leq K_{p.k} < 70\%$, $1000 \leq Y_{\text{HH}} < 2000$;

в) низько концентрований: $K_{p.k} < 45\%$; $Y_{\text{HH}} < 1000$.

Тип ринку характеризує ступінь інтенсивності конкурентної боротьби у межах галузі і є визначальною обставиною для вироблення конкурентної стратегії підприємства.

Тема 2

ОЦІНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ ПІДПРИЄМСТВ – КОНКУРЕНТІВ

Перелік основних понять теми

- 1 Характеристика конкурентної ситуації.
- 2 Диференціація стратегічних груп підприємств–конкурентів.
- 3 Оцінення підприємств–конкурентів і аналіз їх реакції.
- 4 Типи конкурентних ситуацій.
- 5 Оцінення інтенсивності конкурентного протистояння.
- 6 Позичювання підприємства.
- 7 Методики оцінення головних конкурентів підприємства.

Література [3, 4, 5, 9, 12].

Завдання 2.1

Метод порівняльного комплексного оцінення господарської діяльності

Визначити рейтинг підприємств галузі методом відстаней за даними таблиці 2.1. Для розв'язання завдання темпи приросту перетворити на темпи росту.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані

Варіант	Підприємство	Темпи приросту, %				
		Витрат на 1 грн товарної продукції	Продуктивності праці	Матеріало - місткості продукції	Фондовіддачі	Періоду обертання поточних активів
1	2	3	4	5	6	7
1	1	-0,85	16,7	1,75	14,7	-22,5
	2	-1,67	8,7	1,80	14,4	-13,4
	3	+0,58	9,9	0,95	8,5	-4,4
	4	+2,14	10,3	0,80	8,7	+14,4
	5	+2,63	3,2	0,65	15,8	-4,1
2	1	-0,94	11,4	0,42	9,2	-19,0
	2	+1,62	2,4	0,34	8,4	-20,1
	3	+1,08	4,8	0,56	7,3	-15,4
	4	+1,52	6,2	0,72	6,5	-16,4
	5	-0,62	7,4	0,94	10,4	-17,8
3	1	-0,21	8,8	1,24	11,4	-5,4
	2	+0,20	10,2	0,94	12,6	-6,8
	3	+0,40	11,8	1,36	12,8	-4,8
	4	+0,50	14,6	0,21	12,9	-10,6
	5	+1,62	15,8	0,32	13,6	-5,8

4	1	+2,10	16,7	0,49	13,2	-8,8
	2	+2,25	2,5	0,56	7,6	-9,4
	3	-0,62	3,4	0,39	7,8	-5,6
	4	-0,72	7,6	0,64	8,4	-20,1
	5	+1,20	6,4	0,71	8,5	-11,2
5	1	+0,42	8,2	0,32	9,8	+10,8
	2	+2,10	10,6	0,21	11,6	-10,4
	3	+1,72	8,4	0,25	12,8	-21,6
	4	+1,42	3,5	0,64	11,9	-18,6
	5	+1,02	5,2	0,72	12,8	-16,8

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7
6	1	+0,92	3,4	0,21	13,7	-17,9
	2	+1,21	3,8	0,12	7,1	-19,1
	3	+1,11	4,6	0,42	6,4	+12,8
	4	-1,82	6,2	0,52	12,2	+6,4
	5	+2,92	7,6	0,68	12,8	-10,8
7	1	+2,20	9,0	0,72	12,4	-8,6
	2	+1,92	8,2	1,94	11,4	-5,4
	3	+1,54	5,1	0,32	10,9	-6,1
	4	+1,83	2,1	0,36	10,6	-7,8
	5	+1,24	1,1	0,40	9,4	-14,1
8	1	+1,15	1,4	0,68	9,8	-15,2
	2	+1,15	1,4	0,68	12,8	-10,2
	3	+1,15	1,4	0,68	9,8	-2,2
	4	-1,10	1,8	0,98	9,2	-15,2
	5	-1,82	6,2	0,52	12,7	+6,9
9	1	+5,20	8,0	0,72	10,9	-1,6
	2	+1,92	2,2	1,94	11,4	-1,4
	3	+4,09	3,1	1,32	10,9	-6,9
	4	+3,13	2,1	0,36	6,9	-2,8
	5	+2,24	6,1	1,40	9,4	-19,1
10	1	+0,31	9,8	32,24	1,2	5,4
	2	+1,20	10,2	0,94	2,6	6,0
	3	+7,40	1,8	1,36	2,8	1,8
	4	+0,50	4,6	5,21	2,1	10,6
	5	+1,02	2,8	1,00	3,1	2,8

Методичні вказівки

Господарську діяльність підприємства можна охарактеризувати системою показників, тобто здійснити комплексний аналіз. При цьому одна група показників буде характеризувати ефективність використання основних фондів, інша - обсяг виконаної роботи, рівень продуктивності праці, якість робіт і т.п. Як правило, в аналізі господарської діяльності розглядають кожену групу показників окремо, характеризують показники, розкладають їх на чинники, застосовують методи прямого детермінованого аналізу. Можна розв'язати і зворотню задачу – характеризувати роботу підприємств кількома показниками. Наприклад, необхідно підвести підсумки роботи по господарствах залізниці (таблиця 2.2, дані умовні).

Таблиця 2.2 - Вихідні дані до прикладу вирішення

Господарства	Темп росту обсягу виконаних робіт, %	Темп росту середньорічної вартості основних засобів, %	Темп росту продуктивності праці, %	Співвідношення темпів росту продуктивності заробітної плати, %	Зміна фондовіддачі, %
1	102,1	104,0	103,0	105,2	116,7
2	103,4	98,0	101,4	106,8	112,1
3	108,2	101,0	102,0	100,9	108,4
4	100,1	120,0	100,8	101,4	104,0
5	102,8	103,0	99,4	105,2	106,0

Розв'язати таку задачу методами, які були розглянуті вище, не можна. Однак в практичній діяльності часто виникають ситуації, коли необхідно одночасно і обґрунтовано вивчити сукупність показників. В таких випадках використовують метод відстаней, який базується на просторовій уяві людини. Кожний з досліджуваних об'єктів може бути поданий як точка в n -вимірному просторі. Визначивши відстань між точками і зіставивши їх, можна визначити, яке підприємство краще. Для визначення відстані між точками необхідно знати характеристику n -вимірного простору, координати точок, точку-еталон, n -вимірний простір обмежується числами показників,

наведеними в комплексній задачі (в нашому випадку $n = 5$). Координати точок (α_{ij}) – кількісні значення показників для кожного підприємства. Точка-еталон (α_i) відповідає умовному підприємству, показники якого є найкращими. В даному випадку точка-еталон має такі координати:

$$\alpha_1=108,2 ; \alpha_2=120,0 ; \alpha_3=103,0 ; \alpha_4=106,8 ; \alpha_5=116,7.$$

Відстань J -го підприємства від точки еталону визначається за формулою

$$\rho_i = \sqrt{\sum_{i=1}^n \left(1 - \frac{a_{ij}}{a_i}\right)^2}. \quad (2.1)$$

Відносна оцінка i -го показника розраховується за такими формулами:

$$\frac{a_{ij}}{a_i} = \frac{\Pi_i}{\Pi_{max}}, \quad (2.2)$$

якщо більше значення показника краще,

$$\frac{a_{ij}}{a_i} = \frac{\Pi_{min}}{\Pi_i}, \quad (2.3)$$

якщо менше значення показника краще,

де Π_i - значення i -го показника;

Π_{min} - найменше значення показника (коефіцієнта) з усієї кількості порівнюваних підприємств (або за весь аналізований період, якщо наявні дані, що характеризують в динаміці тільки одне підприємство);

Π_{max} - найбільше значення показника (коефіцієнта) з усієї кількості порівнюваних підприємств (або за весь аналізований період).

Розрахунки будемо проводити за допомогою методу відстаней. В кожній графі таблиці ($i=5$) вихідних даних знаходимо кращій показник для даної сукупності в залежності від характеру показника (стимулятор, дестимулятор). Наприклад, собівартість – показник - дестимулятор, тобто його треба зменшувати, продуктивність – показник-стимулятор, його треба збільшувати. Тому найкращим значенням для собівартості буде найменше з усіх, для продуктивності праці – найбільше. Після цього за формулами (2.2) і (2.3) визначаємо $\frac{a_{ij}}{a_i}$. З отриманих часток складаємо нову таблицю 2.3.

Таблиця 2.3 – Розрахункова таблиця

Господарства	$\frac{a_{1j}}{a_1}$	$\frac{a_{2j}}{a_2}$	$\frac{a_{3j}}{a_3}$	$\frac{a_{4j}}{a_4}$	$\frac{a_{5j}}{a_5}$
1	0,944	0,867	1	0,985	1
2	0,956	0,817	0,984	1	0,961
3	1	0,842	0,990	0,945	0,929
4	0,925	1	0,979	0,949	0,891
5	0,950	0,858	0,965	0,985	0,908

Для кожної частки знаходимо доповнення до одиниці, зводимо його в квадрат. Підсумовуємо елементи по кожному рядку і визначаємо ρ . Розрахунок оформляємо в таблицю 2.4.

Таблиця 2.4 - Визначення ρ для наведених господарств

Господарство	$(1 - \frac{a_{1j}}{a_1})$	$(1 - \frac{a_{2j}}{a_2})^2$	$(1 - \frac{a_{3j}}{a_3})$	$(1 - \frac{a_{4j}}{a_4})^2$	$(1 - \frac{a_{5j}}{a_5})$	$\sum_{i=1}^n \left(1 - \frac{a_{ij}}{a_i}\right)^2$	ρ
1	0,003	0,018	0	0,0002	0	0,0212	0,145
2	0,002	0,033	0,003	0	0,001	0,0390	0,197
3	0	0,025	0,0001	0,024	0,005	0,0541	0,233
4	0,006	0	0,0004	0,003	0,012	0,0214	0,146
5	0,003	0,020	0,001	0,0002	0,008	0,0322	0,179

Кращим є перше підприємство, тому що величина $\rho=0,145$ найменша в даній сукупності.

Методи комплексного оцінення господарської діяльності дозволяють визначити ефективність прийнятих раніше рішень,

оцінити госпрозрахункову діяльність підприємств і їхніх підрозділів. Метод відстаней досить простий, доступний і при використанні ЕОМ дає можливість робити розрахунки для будь-яких сукупностей.

Однак необхідно враховувати, що різні показники неоднаково впливають на ефективність виробництва. Тому у більш детальних розрахунках (не у даній контрольній роботі) перш ніж визначити ρ , необхідно знайти значимість кожного з показників у даній сукупності. Для цього всі показники оцінюють за допомогою коефіцієнтів порівняльної значимості k . Вибір коефіцієнтів порівняльної значимості залежить від ролі показників в існуючій системі показників і вони можуть бути будь-якими цілими числами.

Тема 3

ОЦІНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Перелік основних понять теми

- 1** Поняття конкурентоспроможності.
- 2** Методи визначення конкурентоспроможності підприємства.
- 3** SWOT-аналіз і його роль у визначенні конкурентоспроможності підприємства.
- 4** Оцінення конкурентоспроможності підприємства за функціональним методом.
- 5** Застосування методики бенчмаркетингу до визначення конкурентоспроможності підприємства.

Література [1, 3, 4, 6].

Завдання 3.1

Методика бальної оцінки конкурентоспроможності підприємства

Виконати узагальнююче оцінення конкурентоспроможності

підприємств однієї галузі і визначити найбільш конкурентоспроможне за даними таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані

Варіант	Характеристика		Рейтинг підприємства				
	Назва показника	Ваго- мість	№1	№2	№3	№4	№5
1	2	3	4	5	6	7	8
1 вар.	1 Рівень собівартості	0,25	2	1	3	5	4
	2 Якість продукції	0,20	1	5	3	4	2
	3 Прибутковість	0,25	4	3	5	1	2
	4 Ділова репутація	0,20	5	2	1	3	4
	5 Сервісне обслуговування	0,10	2	4	1	5	3
2 вар.	1 Рівень собівартості	0,30	1	3	2	5	4
	2 Якість продукції	0,25	2	5	4	3	1
	3 Прибутковість	0,25	5	3	2	4	1
	4 Ділова репутація	0,15	3	2	1	4	5
	5 Сервісне обслуговування	0,05	4	1	2	3	5
3 вар.	1 Рівень собівартості	0,30	2	1	3	5	4
	2 Якість продукції	0,20	2	5	4	3	1
	3 Прибутковість	0,20	3	2	1	4	5
	4 Ділова репутація	0,15	5	2	3	1	4
	5 Сервісне обслуговування	0,15	2	4	1	5	3
4 вар.	1 Рівень собівартості	0,20	1	2	3	4	5
	2 Якість продукції	0,23	2	5	4	3	1
	3 Прибутковість	0,20	3	2	1	5	4
	4 Ділова репутація	0,25	5	2	3	1	4
	5 Сервісне обслуговування	0,12	1	4	2	5	3
5 вар.	1 Рівень собівартості	0,10	1	2	3	4	5
	2 Якість продукції	0,25	1	2	4	3	5
	3 Прибутковість	0,20	3	2	1	5	4
	4 Ділова репутація	0,35	5	1	2	4	3
	5 Сервісне обслуговування	0,15	4	5	1	2	3
6 вар.	1 Рівень собівартості	0,20	3	4	5	2	1
	2 Якість продукції	0,25	2	5	4	3	1
	3 Прибутковість	0,35	5	3	2	4	1
	4 Ділова репутація	0,15	1	2	3	5	4
	5 Сервісне обслуговування	0,15	4	3	5	1	2

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8
7 вар.	1 Рівень собівартості	0,18	1	3	2	5	4
	2 Якість продукції	0,25	2	5	4	3	1
	3 Прибутковість	0,25	5	3	2	4	1
	4 Ділова репутація	0,25	3	2	1	4	5
	5 Сервісне обслуговування	0,07	4	1	2	3	5
8 вар.	1 Рівень собівартості	0,30	1	2	3	5	4
	2 Якість продукції	0,20	3	4	1	2	5
	3 Прибутковість	0,25	1	2	4	3	5
	4 Ділова репутація	0,15	5	4	3	2	1
	5 Сервісне обслуговування	0,10	5	3	4	2	1
9 вар.	1 Рівень собівартості	0,25	2	1	3	4	5
	2 Якість продукції	0,25	3	4	1	2	5
	3 Прибутковість	0,25	5	2	4	3	1
	4 Ділова репутація	0,15	3	4	5	1	2
	5 Сервісне обслуговування	0,10	3	5	2	4	1
10 вар.	1 Рівень собівартості	0,20	4	2	3	5	1
	2 Якість продукції	0,20	3	4	5	2	1
	3 Прибутковість	0,30	1	2	4	3	5
	4 Ділова репутація	0,10	1	3	4	2	5
	5 Сервісне обслуговування	0,20	3	5	2	4	1

Методичні вказівки

Узагальнююче оцінення конкурентоспроможності підприємств виконується за формулою середньоарифметичної зваженої величини, де в якості показника – рейтинг підприємства, ваги – вагомість кожного з п'яти показників для оцінення конкурентоспроможності підприємства.

При виборі найкращого підприємства необхідно врахувати, що рейтинг підприємств поданий за п'ятибальною шкалою, де оцінка „1” – на першому місці („найкраще”), а „5” – на п'ятому місці („найгірше”).

Тема 4 ДІАГНОСТИКА МАЙНА І РИНКОВОЇ ЦІНИ ПІДПРИЄМСТВА

Перелік основних понять теми

- 1 Статична і динамічна моделі підприємства.
- 2 Вплив моделі підприємства на методику визначення його вартості.
- 3 Сутність затратного, дохідного і ринкового підходів до оцінення вартості підприємства.
- 4 Взаємозв'язок цілей та методів оцінення вартості підприємства.
- 5 Визначення вартості підприємства затратними методами.
- 6 Визначення вартості підприємства дохідними методами.
- 7 Визначення вартості підприємства на основі ринкового (порівняльного) підходу.

Література [3,10, 15, 19, 20, 21].

Завдання 4.1

Визначити дійсну вартість приміщення з урахуванням фізичного зносу за даними таблиці 4.1 з використанням витратного підходу (методом визначення відбудовної вартості).

Таблиця 4.1 – Вихідні дані

Показники/варіанти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Будівельний обсяг, м ³	546	345	891	356	734	945	327	380	456	289
Вартість одиничного показника (1м ³) у цінах 1969 року, руб.	19,3	20,6	15	17	27	18	22	25	24	28
Середньозважений фізичний знос, %	23	44	56	19	60	30	40	50	35	71

Додаткові дані (загальні для всіх варіантів):

- галузевий коефіцієнт для житлового будівництва - 1,19;
- територіальний коефіцієнт для Харківської області - 1,03;
- коефіцієнт для визначення базисної кошторисної вартості в цінах 1997 р., цеглові житлові будинки - 1,103;
- середній індекс збільшення вартості будівництва - 2,629.

Методичні вказівки

Витратний підхід до оцінення нерухомості ґрунтується на вивченні можливостей інвестора по відтворенню об'єкта оцінення і припускає, що розсудливий покупець не заплатить за об'єкт оцінки суму більшу, ніж та, у яку обійдеться зведення об'єкта аналогічної функціональної користі в доступний для огляду період без істотних затримок. Необхідно враховувати, що об'єктивний результат вартості може бути отриманий методом витрат тільки за умови відносної рівноваги попиту та пропозиції на ринку нерухомості.

Оцінення за витратним підходом включає розрахунок суми усіх витрат, що потенційний інвестор, імовірно все, повинен би був зазнати, щоб відтворити функціонально аналогічний будинок у поточних ринкових умовах з урахуванням існуючих на сьогоднішній день вартісного зносу й індивідуальних особливостей об'єкта.

В основі такого підходу лежить визначення дійсної вартості об'єкта.

Дійсною вартістю будинку є його відбудовна вартість з обліком фізичного й іншого видів зносу, а також групи коректуючих коефіцієнтів; які відображають вплив на вартість будинку основних зовнішніх факторів.

Відбудовною вартістю вважаємо початкову вартість будинку без обліку його зносу, визначену в цінах, що діють на момент обстеження.

Існують три способи розрахунку відбудовної вартості будинку.

1 Метод розрахунку за одиничними показниками, при

якому витрати на зведення одиничного показника (1м^2 або 1 м^3) будинку-аналога збільшуються на кількість одиничних показників оцінюваної нерухомості.

2 Поелементний метод, при якому будівельні витрати на квадратний метр кожної складової частини оцінюваної нерухомості (включаючи матеріали, робочу силу і прибуток підрядчика) збільшуються на кількість квадратних метрів у кожній складовій частині оцінюваного будинку.

3 Метод кількісного аналізу, при якому складаються усі витрати на зведення нового будинку, передбачені проектно-кошторисною документацією і будівельними нормами та правилами.

Оскільки повний пакет проектно-кошторисної документації на конкретний об'єкт представлений не був, використовувався метод визначення відбудовної вартості на основі **розрахунку за одиничними показниками**. Одиничний показник визначався для функціонального аналога. Таким чином, відбудовна вартість визначалася як **вартість заміщення**.

Для перерахування цін 1969 р. в ціни 1984 р. застосовується коефіцієнт K_y з урахуванням рекомендацій, викладених у Постанові ДержБуду СРСР від 11.05.83 р.

Перерахування цін 1984 р. в діючі на момент оцінення ціни здійснюється за допомогою двох коефіцієнтів - K_p і K_y .

K_p – інтегральний коефіцієнт, що враховує подорожчання будівельних матеріалів, збільшення відрахувань на зарплату, у страхові фонди, а також подорожчання транспортних послуг на момент оцінення. Він визначається на підставі відповідних листів Фонду Державного майна, що приводять рівень граничних цін (у даному випадку – №7/130 від 31.03.98 р.), а також індексів до базисної кошторисної вартості, визначеної на підставі ДБН IV - 16 - 96 (частина друга).

Таким чином, з урахуванням усіх коефіцієнтів, формула розрахунку відбудовної вартості (C_v) набуває вигляду

$$C_v = C_b * K_y * K_p, \quad (4.1)$$

де C_0 - базова вартість у цінах 1969 р.

Фізичний знос будинку полягає в погіршенні технічних якостей конструктивних елементів, втраті міцності, ізолюючої здатності і т.п.

Ступінь фізичного зносу вимірюється у відсотках і визначається шляхом експертного оцінення стану окремих елементів і обчислення середньозваженого зносу з урахуванням питомої ваги елементів і конструкцій у будинку.

У залежності від наявності небезпечних руйнувань і деформацій і необхідності найближчим часом додаткових вкладень для усунення ознак зносу, виявлених при натурному обстеженні, а також з урахуванням високої вартості капіталу в Україні, експертним шляхом визначається вплив зносу на оцінку вартість будинку.

Завдання 4.2

Визначити вартість приміщення, що здається в оренду, за допомогою доходного підходу на основі вихідних даних таблиці 4.2. Безризикова ставка для всіх варіантів складає 12%.

Таблиця 4.2 – Вихідні дані

Показники / варіанти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вартість оренди 1 м ² площі за місяць, грн	230	340	580	268	460	480	360	476	390	368
Площа об'єкту, м ²	290	300	400	570	380	490	170	290	340	330
Очікуваний середній відсоток недовантаження	3,2	4,6	5,0	6,0	3,4	3,4	5,2	3,1	2,8	3,8
Премія за ризик, %	3,2	4,2	2,9	3,8	4,0	1,9	5,1	3,9	2,7	2,0
Премія за ліквідність, %	3	4	2	3	4	2	3	4	2	3

Методичні вказівки

У рамках доходного підходу виділяють два основних методи: метод прямої капіталізації та метод капіталізації за нормою віддачі (метод дисконтованих грошових потоків).

Метод прямої капіталізації перераховує річний доход у вартість власності шляхом розподілу річного доходу на відповідну норму доходу (коефіцієнт капіталізації) або шляхом множення його на відповідний коефіцієнт доходу. Формула розрахунку має вигляд

$$C = \frac{ЧОД}{R_k}, \quad (4.2)$$

де C – вартість об'єкту нерухомості, грн;
 $ЧОД$ – річний чистий операційний дохід, грн;
 R_k – коефіцієнт капіталізації.

У даному завданні коефіцієнт капіталізації розраховується кумулятивним методом, тобто додаванням до безризикової ставки премій за ризик та ліквідність.

Величина чистого операційного доходу у даному завданні визначається як грошові надходження від здачі об'єкта в оренду з урахуванням його можливого недозавантаження.

Завдання 4.3

Оцінити одноповерхову будівлю офісу, що вимагає косметичного ремонту, за допомогою порівняльного підходу. Аналог – одноповерхова будівля після косметичного ремонту. Вихідні дані наведені в таблиці 4.3, а додаткові дані – в таблиці 4.4.

Таблиця 4.3 – Вихідні дані

Показники/варіанти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Площа об'єкту, м ²	200	300	220	270	280	230	170	220	240	250
Площа аналога, м ²	210	330	200	250	270	210	160	240	230	240

Ціна аналога, тис. грн	330	480	350	410	470	360	290	320	340	345
---------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Таблиця 4.4 – Вихідні дані (для всіх варіантів)

Об'єкт	Фізичні характеристики і призначення об'єкту	Стан об'єкту	Ціна, тис. грн
1	одноповерхова цегляна будівля, площа 100 м ²	Після ремонту	450
2	одноповерхова цегляна будівля, площа 180 м ²	Без ремонту	300

Методичні вказівки

Оцінення нерухомості в рамках порівняльного підходу полягає в тому, що вартість оцінюваного об'єкта визначається виходячи з вартості аналогічних об'єктів на ринку. Порівняльний підхід представлений методом порівняння продаж. Даний метод є об'єктивним лише в тому випадку, коли на ринку достатньо порівнянної і достовірної інформації з недавно минулих угод.

Застосування методу порівняння продажів передбачає здійснення таких етапів:

- докладне дослідження ринку з метою одержання достовірної інформації про всі фактори, що мають відношення до об'єктів порівнянної корисності;
- визначення придатних одиниць порівняння і проведення аналізу за кожною одиницею;
- зіставлення оцінюваного об'єкта з обраними об'єктами порівняння з метою корегування їх продажних цін або виключення зі списку порівнюваних;
- приведення ряду скорегованих показників вартості порівнянних об'єктів до одного або до діапазону ринкової вартості об'єкта оцінення.

Етапи вирішення даного завдання наступні.

По-перше, розраховується поправка на наявність косметичного ремонту. При цьому необхідно зіставити ціни одиниць порівняння об'єктів без косметичного ремонту та з його наявністю. Поправка на наявність косметичного ремонту розраховується у вимірі на 1м² площі об'єкту.

По-друге, для визначення ймовірної вартості оцінюваного

об'єкта використовується формула

$$B_{OH} = \left(\frac{B_{анал}}{S_{анал}} - \Pi_p \right) \cdot S_o, \quad (4.3)$$

де $B_{анал}$ – вартість продажу аналога, грн;

$S_{анал}$ – площа аналога, м²;

S – площа оцінюваного об'єкта, м².

Тема 5

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА

Перелік основних понять теми

- 1 Сутність та зміст фінансової діагностики.
- 2 Характеристика провідних моделей фінансової діагностики.
- 3 Система показників фінансового стану підприємства.
- 4 Провідні методичні прийоми фінансової діагностики.
- 5 Інтегроване оцінення фінансового стану підприємства.
- 6 Оцінення ринкової активності підприємства.
- 7 Оцінення ліквідності підприємства.
- 8 Оцінення фінансової стійкості.
- 9 Оцінення ефективності діяльності підприємства.
- 10 Порівняльна фінансова діагностика за методом коефіцієнтів.

Література [2, 3, 5; 7, 8, 11, 13, 14, 17, 18, 22, 23].

5.1 Загальні вказівки

Необхідно проаналізувати фінансовий стан підприємства, а саме:

- наявність, структуру і використання необоротних активів;
- наявність, структуру і використання оборотних коштів;
- стан розрахунків з дебіторської і кредиторської заборгованості;
- наявність, структуру і динаміку власних і позикових джерел формування засобів;
- фінансову стійкість підприємства;

- платоспроможність і ліквідність підприємства;
- фінансові результати роботи підприємства;
- резерви прискорення оборотності оборотних коштів.

Використовуючи дані бухгалтерського балансу та форми 2 - "звіту про фінансові результати" (по тому підприємству, де студент працює, або за даними викладача), виконати необхідні розрахунки і результати і їх відобразити в таблицях 5.1 – 5.7. Аналіз отриманих результатів викласти у висновках до таблиць. Сформулювати загальні висновки про фінансовий стан підприємства і напрямки його поліпшення.

Розрахунки виконуються за вказівками, наведеними нижче, з використанням прикладу розв'язання. Вихідні дані до прикладу наведені у додатку А.

5.2 Оцінення господарських засобів підприємства

Загальне оцінення господарських засобів підприємства припускає розгляд таких питань:

- наявність господарських засобів підприємства і їхня зміна за аналізований період;
- склад господарських засобів і зміна їхньої структури за аналізований період;
- ступінь раціональності використання господарських засобів підприємства в аналізованому періоді;
- виробничий потенціал підприємства.

Ефективність використання господарчих засобів підприємства в цілому оцінюється коефіцієнтом ефективності використання засобів, який розраховується як відношення суми валового прибутку до загальної суми господарчих засобів підприємства.

Інтенсивність використання господарчих засобів підприємства виражає показник їх обіговості, який розраховується як відношення виторгу від реалізації продукції до загальної суми господарчих засобів. Коефіцієнт обіговості показує, скільки разів на рік здійснюється повний цикл виробництва та обороту.

Для характеристики динаміки, структури і показників використання господарських засобів складається таблиця 5.1.

Таблиця 5.1 – Господарські засоби підприємства, їх структура і ефективність використання

Показник	На початок року		На кінець року		Зміна		Темп росту
	тис. грн	відсоток до під-	тис. грн	відсоток до під-	тис. грн	відсоток до під-	%
Основні засоби	20081	94,3	27019	94,7	+6938	+0,4	134,6
Нематеріальні	1099	5,1	1306	4,6	+207	-0,5	118,8
Оборотні кошти	126	0,6	202	0,7	+76	+0,1	160,3
Разом господарських засобів	21306	100	28527	100	+7221	-	133,9
Виторг від реалізації продукції	22445	-	26443	-	+3998	-	117,8
Прибуток валовий	1844	-	2450	-	+606	-	132,9
Коефіцієнт ефективності використання засобів	0,087	-	0,086	-	-0,001	-	-
Коефіцієнт оборотності господарських засобів	1,053	-	0,927	-	-0,126	-	-

Висновок. Протягом звітнього періоду сума господарчих коштів збільшилася на 7221 тис. грн за рахунок зростання суми оборотних засобів на 76 тис. грн, нематеріальних активів на 207 тис. грн та за рахунок суми основних фондів на 6938 тис.грн.

Відбулись зміни у структурі господарчих засобів: на 0,1% збільшилась питома вага оборотних засобів, також збільшилась питома вага основних засобів на 0,4%. Коефіцієнт ефективності використання засобів на кінець року зменшився на 0,001 тис. грн і складає 0,086 тис. грн, і коефіцієнт оборотності господарських засобів зменшився з 1,053 на 0,927 тис. грн. Виручка від реалізації продукції зросла лише на 3998 тис. грн, в той час, коли загальна сума господарських засобів має більший темп приросту

33,9%.

5.3 Аналіз стану і використання необоротних активів підприємства

У ході аналізу необхідно визначити:

- наявність необоротних активів та їхню зміну за аналізований період;
- коефіцієнти зносу і придатності основних засобів та їхню зміну;
- фондвіддачу та її зміну;
- коефіцієнт оборотності та його зміну.

Основні засоби в бухгалтерському балансі показуються за первісною і залишковою вартістю. Так само відображається сума їхнього зносу.

Зміна величини основних фондів може викликатися надходженням на підприємство основних засобів чи вибуттям їх, зміною їхньої вартості у зв'язку з уточненням, а також у випадку переоцінки.

Коефіцієнт зносу основних фондів визначається відношенням суми нарахованого зносу до первісної вартості основних засобів. Коефіцієнт придатності нараховується як відношення залишкової вартості основних засобів до первісної. Ці показники розраховуються в процентах. Порівняння зношеності основних фондів на початок і кінець періоду характеризує зношеність основних фондів протягом звітного періоду їх експлуатації.

Фондвіддача характеризує ефективність використання основних засобів на підприємстві. Один з вартісних показників фондвіддачі визначається відношенням суми обсягу реалізації продукції до залишкової вартості основних виробничих фондів.

Коефіцієнт обертання необоротних активів розраховується як відношення виручки від реалізації продукції до залишкової вартості необоротних активів. Він показує число оборотів даного виду засобів протягом звітного періоду.

У складі нематеріальних активів наявне програмне забезпечення ПЕОМ. На нематеріальні активи також нараховується знос. Підвищення або зменшення первісної

вартості нематеріальних активів може відбуватися за рахунок їх придбання або реалізації.

Розрахунки виконуються в таблиці 5.2.

Таблиця 5.2 – Стан і використання необоротних активів підприємства

Показник	На початок	На кінець року	Зміна	Темп росту, %
Основні засоби, тис. грн				
- первісна вартість	38274	50335	+12061	131,5
- знос	18192	2316	+5123	128,2
- залишкова вартість	20081	27019	+6938	134,6
Нематеріальні активи, тис. грн				
- первісна вартість	3904	4644	+740	119,0
- знос	2805	3338	+533	119,0
- залишкова вартість	1099	1306	+207	118,8
Усього необоротних активів, тис. грн				
- первісна вартість	42178	54979	+12801	129,4
- знос	20998	26654	+5656	127,0
- залишкова вартість	21180	28325	+7145	133,7
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,47	0,46	-0,01	97,9
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,53	0,54	+0,01	101,9
Обсяг реалізації продукції, тис. грн	22445	26443	+3998	117,8
Прибуток валовий, тис. грн	1844	2450	+606	132,9
Фондовіддача, грн/грн	1,12	0,98	-0,14	87,5
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	1,06	0,93	-0,13	104,5

Висновок. Коефіцієнт зносу основних засобів зменшився на 0,01 під впливом того, що темп росту суми зносу менше, ніж темп росту первісної вартості основних фондів ($28,3\% < 31,5\%$). Зменшення коефіцієнта зносу є позитивним фактом. Фондовіддача зменшилась з 1,12 до 0,98 грн/грн тому, що обсяг

реалізованої продукції збільшується більшими темпами (17,8%), ніж виробничі основні засоби (34,6%). Коефіцієнт обертання необоротних засобів зменшився з 1,06 до 0,93 оборотів на рік. Зменшення цього коефіцієнта спричинив той факт, що обсяг реалізованої продукції збільшується меншими темпами (17,8%), ніж залишкова вартість необоротних активів (33,7%).

5.4 Аналіз оборотних засобів

5.4.1 Оцінення складу, динаміки і показників використання оборотних засобів

Узагальнюючим показником ефективності використання оборотних засобів є їхня оборотність.

Для виміру обертання оборотних засобів використовують такі показники:

1) коефіцієнт обертання запасів і витрат: відношення собівартості реалізованої продукції до суми оборотних засобів у запасах і витратах;

2) час обертання запасів і витрат: відношення тривалості звітного періоду (360 днів) до коефіцієнта обертання запасів і витрат;

3) коефіцієнт обертання рахунків дебіторів: відношення виручки від реалізації продукції до величини дебіторської заборгованості;

4) час обертання рахунків дебіторів: відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта обертання рахунків дебіторів;

5) операційний цикл: сума часу обертання рахунків дебіторів і часу обертання запасів і витрат.

Операційний цикл показує, протягом якого часу оплачуються рахунки дебіторів і реалізуються запаси, тобто час, протягом якого оборотні засоби в запасах і розрахунках перетворюються на готівкові грошові засоби.

Прискорення обертання оборотних засобів, яке виражається у підвищенні коефіцієнтів обертання та скороченні часу обертання, позитивно впливає на результати діяльності

підприємства: чим скоріше обертаються оборотні засоби, тим менше їх потрібно при даному обсязі господарської діяльності.

Для оцінення складу, динаміки й показників використання оборотних засобів складається таблиця 5.3.

Таблиця 5.3 – Структура і динаміка, показники використання оборотних засобів

Показник	На початок року		На кінець року		Зміна		Темп росту, %
	тис. грн	відсоток до підсумку	тис. грн	відсоток до підсумку	тис. грн	відсоток до підсумку	
Запаси і витрати	19.0	15.1	26.0	12.9	+7	-2.2	136.84
Грошові кошти і вкладення	29.0	23.0	108.0	53.5	+79	+30.5	в 3.72 р
Розрахунки з дебіторами	11.0	8.7	12.0	5.9	+1.0	-2.8	109,09
Інші обігові активи	67,0	53,2	56,0	27,7	-11	-25,5	83,58
Усього оборотних активів	126,0	100	202,0	100	+76,0	-	160,32
Виторг від реалізації продукції	22445	-	26443	-	+3998	-	117,80
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	20601,0	-	23993	-	+3392	-	116,47
Коефіцієнт оборотності запасів і витрат, раз	1084,26	-	1588,94	-	+504,68	-	146,55
Час оборнення запасів і витрат, дн	0,33	-	0,23	-	-0,1	-	69,70
Коефіцієнт оборотності рахунків дебіторів, раз	2040,45	-	2203,58	-	+163,13	-	107,99
Час оборнення рахунків дебіторів, дн	0,18	-	0,16	-	-0,02	-	88,89

Операційний цикл, дн	0,51	-	0,39	-	-0,12	-	76,47
----------------------	------	---	------	---	-------	---	-------

Висновок. Сума оборотних засобів збільшилась на 76,0 тис. грн, або 60,32% за рахунок значного зростання суми грошових коштів (79 тис. грн), яке перекирило зниження інших обігових активів на 11 тис. грн, або 16,42%. Слід відзначити зміни в структурі оборотних засобів. Позитивним наслідком діяльності підприємства є збільшення на 30,5% питомої ваги грошових коштів і вкладень при зменшенні питомої ваги розрахунків з дебіторами на 2,8%, що свідчить про підвищення ліквідності підприємства. Операційний цикл зменшився з 0,51 до 0,39 днів, що є позитивним фактом, це обумовлено прискоренням обертання рахунків дебіторів на 0,12 днів.

5.4.2 Оцінення впливу показників оборотності на величину оборотних засобів

Оцінення впливу показників оборотності на величину оборотних засобів виконується за групами оборотних коштів: запаси і витрати і розрахунки з дебіторами.

У роботі передбачене проведення такого аналізу за запасами і витратами, для чого складається таблиця 5.4.

Таблиця 5.4 – Оцінення впливу показників оборотності на величину оборотних засобів у запасах і витратах

Показник	На початок року	На кінець року
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	20601	23993
Ододенні витрати (ряд. 1/360), тис. грн	57,225	66,647
Запаси і витрати, тис. грн	19,0	26,0
Час обертання, дн (ряд. 3/ ряд. 2)	0,33	0,39
Вивільнення засобів за рахунок прискорення оборотності:		
- у днях	-	-
- у сумі, тис. грн	-	-
Додаткове залучення засобів за рахунок уповільнення оборотності:		

- у днях	-	0,06
- у сумі, тис. грн	-	4,00

Висновок. На кінець року внаслідок уповільнення обертання оборотних засобів у запасах і витратах (тривалість одного обороту зросла з 0,33 до 0,39 дня) має місце залучення засобів у сумі 4,0 тис. грн, що є негативним фактом.

5.5 Аналіз джерел засобів і показників фінансової стійкості підприємства

Загальна сума джерел засобів включає, крім власних, довгострокові і короткострокові позикові джерела, склад яких відображено в розділах 3 і 4 пасиву балансу.

Фінансова стійкість підприємства залежить від співвідношення позикових і власних засобів, темпів поповнення власних засобів, ступеня залучення довгострокових зобов'язань, раціональності вкладення фінансових ресурсів в активі підприємства.

Фінансова стійкість характеризується такими показниками:

- коефіцієнт автономії: відношення джерел власних засобів до підсумку балансу;
- питома вага позикових джерел засобів: відношення суми позикових джерел засобів до підсумку балансу;
- коефіцієнт боргу: відношення позикових джерел засобів до власних;
- коефіцієнт довгострокового залучення позикових джерел засобів: відношення суми довгострокових кредитів та позикових засобів до власних джерел засобів плюс довгострокові кредити і позикові засоби;
- коефіцієнт інвестування власних ресурсів: відношення суми необоротних активів до власних джерел засобів;
- коефіцієнт інвестування довгострокових фінансових ресурсів: відношення необоротних активів до суми джерел власних засобів і довгострокових кредитів та позик.

Визначена економічними дослідженнями теоретична (нормативна) величина коефіцієнта автономії повинна бути не меншою за 0,5, після чого підприємство втрачає фінансову стійкість. Звідси випливає, що питома вага позикових джерел не

повинна бути більшою за 0,5, а коефіцієнт боргу не повинен перевищувати 1. Це означає, якщо підприємство на 1 грн власних джерел залучає стільки ж або більше позикових, то воно фінансово нестійке (власні джерела не перевищують позикові).

Але може бути й інша ситуація, коли сума позикових джерел засобів значно менша за суму власних джерел засобів, тому що підприємство не може додати інвесторів (наприклад, це – характерно для залізниць України в теперішній час). Тоді видиму фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування не можна розглядати як позитивний факт.

Вважається доцільним, що необоротні активи на 50% фінансуються за рахунок власних джерел засобів і на 50% - за рахунок довгострокових позик. Звідси випливають такі теоретичні межі коефіцієнтів:

- коефіцієнт довгострокового залучення позикових засобів повинен бути не меншим 0,5;

- коефіцієнт інвестування власних фінансових ресурсів повинен бути більшим 1, але меншим 2;

- коефіцієнт інвестування довгострокових ресурсів повинен бути меншим 1, що відповідає ситуації, коли довгострокові фінансові ресурси покривають всі необоротні і частково оборотні активи підприємства.

Для оцінення складу і динаміки джерел засобів підприємства та показників його фінансової стійкості складається таблиця 5.5.

Таблиця 5.5 – Склад і динаміка джерел засобів і показники фінансової стійкості

Показник	На початок року	На кінець року	Зміна	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Усього джерел засобів, тис. грн	21584	28715	7131	133,04
Джерела власних засобів, тис. грн	15495	17362	+1867	112,05
Позикові джерела засобів, тис. грн	6089	11353	+5264	186,45
- довгострокові;	—	—	—	—

Продовження таблиці 5.5

1	2	3	4	5
- короткострокові кредити і позикові засоби;	154	169	+15	109,74
- кредиторська заборгованість	5935	11184	+5249	188,44
Коефіцієнт автономії, %	71,79	60,46	-11,33	—
Питома вага позикових джерел, %	28,21	39,54	+11,3	—
Коефіцієнт боргу, %	39,30	65,39	+26,09	—
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових джерел, %	—	—	—	—
Коефіцієнт інвестування власних ресурсів, %	136,69	163,14	+26,45	—
Коефіцієнт інвестування довгострокових ресурсів, %	25,20	26,75	+1,55	—

Висновок. Загальна сума джерел коштів зросла на 7131 тис. грн, збільшення власних коштів підприємства становить 1867 тис. грн, позикові джерела коштів значно зросли – на 5264 тис. грн, коефіцієнт автономії зменшився на 11,33%, коефіцієнт боргу зріс в значному ступені – з 39,30% до 65,39%, аналогічно зросли: коефіцієнт інвестування власних ресурсів, коефіцієнт інвестування довгострокових ресурсів. Головним фактором, що вплинув на погіршення фінансового стану, є значне зростання суми позикових джерел коштів, в той час, коли сума джерел власних коштів зменшилась.

5.6 Аналіз платоспроможності і ліквідності підприємства

Підприємство вважається платоспроможним, якщо його активи більші за зовнішні зобов'язання, тобто активи підприємства перевищують суму II і III розділів пасиву. Ця умова виконується практично для будь-якого підприємства.

Ліквідність – це спроможність підприємства сплатити свої поточні (короткострокові) зобов'язання в установлені строки. Підприємство ліквідне, якщо його оборотні засоби (II розділу активу) більші за його короткострокові зобов'язання (IV розділ пасиву).

Для кількісного оцінення ступеня ліквідності розраховуються такі показники:

- коефіцієнт покриття: відношення загальної суми оборотних засобів до короткострокових зобов'язань. Нормативна величина – 2-2,5;

- уточнений коефіцієнт покриття: відношення суми активів, які можна легко реалізувати (грошові кошти і вкладення, дебіторська заборгованість та виробничі запаси), до короткострокових зобов'язань. Нормативна величина – 1-2, що відповідає нормальній ліквідності;

- коефіцієнт ліквідності: відношення суми ліквідних активів, тобто грошових коштів і вкладень в розрахунках до короткострокових зобов'язань. Добрим показником вважається величина цього коефіцієнта 0,7 – 0,8;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності: відношення грошових коштів і вкладень до короткострокових зобов'язань. Для забезпечення ліквідності підприємства вважається достатньою величина цього коефіцієнта від 0,2 до 0,25;

- коефіцієнт матеріального покриття: відношення суми запасів і витрат до короткострокових зобов'язань. Зростання цього коефіцієнта свідчить про зниження ліквідності;

- час обертання ліквідних активів: відношення суми ліквідних активів (грошових коштів, вкладень і дебіторської заборгованості) до суми одноденних витрат підприємства. Час

обертання ліквідних активів показує, скільки днів підприємство може здійснювати господарську діяльність без додаткових джерел надходжень.

Для оцінення ступеня ліквідності підприємства складається таблиця 5.6.

Таблиця 5.6 – Оцінення платоспроможності і ліквідності підприємства

Показник	На початок року	На кінець року	Зміна
Оборотні кошти, тис. грн, у т.ч.:	126,0	202,0	+76,0
кошти і вкладення	29,0	108,0	+79,0
розрахунки з дебіторами	11,0	12,0	+1,0
запаси і витрати	19,0	26,0	+7,0
Короткострокові кредити, тис. грн	154,0	169,0	+15,0
Кредиторська заборгованість, тис. грн	5935,0	11184,0	+5249
Разом короткострокових зобов'язань, тис. грн	6089,0	11353,0	+5264,0
Коефіцієнт покриття	0,021	0,018	-0,003
Уточнений коефіцієнт покриття	0,010	0,013	+0,003
Коефіцієнт ліквідності	0,007	0,011	+0,004
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,005	0,10	+0,005
Коефіцієнт матеріального покриття	0,003	0,023	+0,02
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	20601,0	23993,0	+3392
Одноденні витрати, тис. грн	57,23	66,65	+9,42
Час обігу ліквідних активів, дн	0,70	1,80	+1,1

Висновок. Зниження такого показника, як коефіцієнт покриття (з 0,021 до 0,018) є негативним фактом. У свою чергу підвищення таких показників, як коефіцієнт ліквідності (з 0,07 до 0,011), коефіцієнт абсолютної ліквідності (з 0,005 до 0,10) є позитивним фактом. Про підвищення ліквідності та незначне поліпшення фінансового стану підприємства свідчить також збільшення на 79 тис. грн суми грошових коштів і вкладень.

5.7 Аналіз фінансових результатів

Основними результатами діяльності підприємства є суми отриманого доходу і прибутку.

Рентабельність – це показник прибутковості у відношенні до витрачених засобів, фінансових ресурсів, або виробленої продукції.

З метою аналізу розраховується декілька показників рентабельності:

1) рентабельність усіх ресурсів: відношення балансового прибутку до загальної суми джерел засобів підприємства;

2) рентабельність власних ресурсів: відношення балансового прибутку до джерел власних засобів підприємства;

3) рентабельність довгострокових ресурсів: відношення балансового прибутку до загальної суми джерел власних засобів та довгострокових кредитів і позик;

4) рентабельність продукції: відношення балансового прибутку до собівартості реалізованої продукції;

5) рентабельність активів: відношення балансового прибутку до загальної суми господарських засобів підприємства (активів підприємства);

6) рентабельність основних засобів (фондовіддача за прибутком): відношення балансового прибутку до основних засобів підприємства.

В процесі аналізу необхідно охарактеризувати фінансові результати підприємства, їх величину і причини зміни рентабельності підприємства.

Для оцінення фінансових результатів та їх зміни протягом звітного періоду складається таблиця 5.7.

Таблиця 5.7 - Фінансові результати підприємства

Показник	На початок року	На кінець року	Зміна
Виторг від реалізації продукції, тис. грн	22445	26443	+3998
Прибуток валовий, тис. грн	1844	2450	+606
Джерела засобів, усього, тис. грн., у т.ч.:	21584	28715	+7131
власні	15495	17362	+1867
довгострокові кредити і позики	—	—	—
Рентабельність підприємства, % (ряд. 2/ ряд. 3 * 100)	8,22	9,27	+1,05
Рентабельність власних ресурсів, %	119	14,11	+2,21
Рентабельність довгострокових ресурсів, %	—	—	—
Рентабельність продукції, %	8,95	10,21	+1,26
Фондовіддача, грн/грн	1,12	0,98	-0,14

Висновок. Рентабельність підприємства підвищилась на 1,05%. Рентабельність власних ресурсів збільшилась на 2,21% і становить 14,11% за рахунок того, що прибуток балансовий зменшився на менший відсоток ніж джерела власних коштів.

Фондовіддача зменшилась з 1,12 до 0,98 грн/грн тому, що обсяг реалізованої продукції збільшується швидшими темпами (17,8%), ніж виробничі основні засоби (34,6%).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

- 1 Предмет і функціональне призначення економічної діагностики.
- 2 Характеристика інформаційної бази економічної діагностики.
- 3 Елементи методу економічної діагностики.
- 4 Сутність управлінської діагностики.
- 5 Процедура проведення управлінської діагностики.
- 6 Основні напрямки управлінського діагностування.
- 7 Характеристика провідних конкурентних сил за М.Портером.
- 8 Визначення ринкової сили підприємства.
- 9 Характеристика типів конкурентних ситуацій.
- 10 Оцінення стану конкурентного середовища за методикою Антимонопольного комітету Росії.
- 11 Методика визначення рівня конкурентоспроможності продукції.
- 12 Оцінення конкурентоспроможності підприємства з застосуванням SWOT-аналізу.
- 13 Характеристика та призначення PIMS-аналізу.
- 14 Характеристика методів оцінення конкурентного протистояння підприємств на ринку.
- 15 Методичні підходи до оцінення конкурентоспроможності підприємства.
- 16 Комплексна програма підвищення конкурентоспроможності продукції на ринку.
- 17 Моделі для оцінення конкурентного середовища.
- 18 Методика визначення конкурентного статусу підприємства.
- 19 Провідні прийоми фінансової діагностики.
- 20 Характеристика методів моніторингу фінансової безпеки підприємства.
- 21 Методика проведення зовнішньої фінансової діагностики.
- 22 Визначення фінансового стану підприємства за методом коефіцієнтів.
- 23 Оцінення резервів положення фінансового стану підприємства.
- 24 Способи оцінення економічного потенціалу підприємства.
- 25 Оцінення рівня гнучкості виробничої системи і його вплив на ефективність використання виробничого потенціалу.

- 26 Управління розвитком виробничого потенціалу на основі його економічної діагностики.
- 27 Етапи діагностики виробничого потенціалу.
- 28 Поняття виробничого потенціалу і його складові.
- 29 Оцінення вартості підприємства за методом дисконтованого грошового потоку.
- 30 Оцінення ринкової вартості підприємства за затратними методами.
- 31 Нормативно-правова база визначення ринкової вартості підприємства.
- 32 Характеристика методичних підходів до оцінення ринкової вартості підприємства.
- 33 Характеристика елементів бізнесу.
- 34 Передумови і елементи економічної безпеки підприємства.
- 35 Методика визначення рівня економічної безпеки підприємства.
- 36 Критерії оцінення фінансової безпеки підприємства.
- 37 Характеристика процесу стратегічного позиціонування і його вплив на операційну ефективність підприємства.
- 38 Методика визначення стратегічних зон господарювання підприємства на ринку.
- 39 Антикризове управління підприємством і його діагностика.
- 40 Кількісні критерії оцінення управлінських рішень.
- 41 Модель та організаційні форми управління підприємства.
- 42 Основні складові та критерії оцінення корпоративної культури підприємства.
- 43 Концепція формування позитивного іміджу підприємства на ринку.
- 44 Формування позитивного іміджу підприємства на ринку за допомогою корпоративної культури.
- 45 Сутність діагностики економічної культури.
- 46 Методичний інструментарій, що застосовується для оцінення рівня економічної культури підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Ансофф Е.И. Стратегическое управление / Под ред. Л.И. Евенко; Пер. с англ. – М.: Экономика, 1989.
- 2 Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА – М, 2001.
- 3 Дикань В.Л., Писаревский И.М. Экономика предприятия: Учебник для ВУЗов. – Харьков: ООО «Олант», 2002. – 224 с.
- 4 Володькина М.В. Стратегический менеджмент: Учеб. пособие. – К.: Знання-прес, 2001.
- 5 Илинский В.В., Конин В.Г. Статистический анализ: Учеб. пособие. – М.: НИД “Филинь”, 1998.
- 6 Дикань В.Л. Реформирование экономики Украины и конкурентоустойчивость предприятий. – Харьков: Основа, 1997.
- 7 Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2001.
- 8 Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К.: Знання, 2000.
- 9 Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс. – М., С.Пб., К.: Вильямс, 2003.
- 10 Коупленд Т., Камер Т., Муррин Дж. Стоимость компаний: Оценка и управление/ Пер. с англ. – М.: Олимп-Бизнес, 1999.
- 11 Варганов А.С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 80 с.
- 12 Портер М. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. – К.: Основи, 1997.
- 13 Дикань В.Л., Козинець А.С., Чупир Т.Я. Економічний аналіз ефективності діяльності залізниці: Навч. посібник. – Харків: Нове слово, 2004. – 164 с.
- 14 Савицкая Г.В. Экономический анализ: Учебник. – 9-е изд, испр. – М.: Новое знание, 2004. – 640 с.
- 15 Григорьев В.В., Островкин И.М. Оценка стоимости предприятий: имущественный подход. – М.: Дело, 1998. – 224 с.

16 Афанасьев М.В., Білоконенко Г.В. Економічна діагностика: Навчально-методичний посібник. – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2007. – 296 с.

17 Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства / Пер. з англ. – К.: Всеуито: Наукова думка, 2001.

18 Швиданенко Г.О., Олексюк О.Г. Сучасна діагностика фінансово-економічної діяльності підприємства. – К.: КНЕУ, 2002.

19 Федотова М.А., Уткин Э.А. Оценка недвижимости и бизнеса. – М.: Тандем; Экмос, 2000. – 352 с.

20 Есипов В.Е., Маховиков Г.А., Терехова В.В. Оценка бизнеса. – С.Пб.: Питер, 2003. – 416 с.

21 Оценка бизнеса: Учебник /Под ред. А.Г.Грязновой, М.А.Федотовой. – М.: Финансы и статистика, 1999.

22 Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 560 с.

23 Крейнина М.Н. Финансовое состояние предприятия: методы оценки. – М.: ИКЦ «ДИС», 1997. – 222 с.

Додаток А
(обов'язковий)

Вихідні дані до прикладу розв'язання завдання 5

Таблиця А.1 – Актив балансу підприємства станом на 01.01.2006 р.

Актив	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
I Необоротні активи			
Нематеріальні активи :			
залишкова вартість	010	1099,00	1306,00
первісна вартість *	011	3904,00	4644,00
знос *	012	2805,00	3338,00
Незавершене будівництво	020	239,00	151,00
Основні кошти :			
залишкова вартість	030	20081,00	27019,00
первісна вартість *	031	38274,00	50335,00
знос *	032	18193,00	23316,00
Довгострокові фінансові інвестиції :			
за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	39,00	37,00
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього по розділу I	080	21458,00	28513,00
II Оборотні активи			
Запаси :			
виробничі запаси	100	19,00	26,00
тварини на вирощуванні і відгодівлі	110		
незавершене будівництво	120		
готова продукція	130		
товари	140		
Векселі отримані	150		

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи , послуги :			
чиста реалізаційна вартість	160		
первинна вартість *	161		
резерв сумнівних боргів *	162		
Дебіторська заборгованість по розрахунках :			
з бюджетом	170		
по виданих авансах	180		
по нарахованих доходах	190		
по внутрішніх розрахунках	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	11,00	12,00
Поточні фінансові інвестиції	220		
Кошти та їх еквіваленти :			
у національній валюті	230	29,00	108,00
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	67,00	56,00
Усього по розділу II	260	126,00	202,00
III Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс (сума рядків 080, 260, 270)	280	21584,0	28715,0

Таблиця А.2 – Пасив балансу підприємства станом на 01.01.2006 р.

Пасив	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
I Власний капітал			
Статутний капітал	300	11433,00	11433,00
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	354,00	343,00
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	350	3608,00	5234,00
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього по розділу I	380	15395,00	17010,00

Продовження таблиці А.2

1	2	3	4
II Забезпечення майбутніх витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	100,00	352,00
Інше забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього по розділу II	430	100,00	352,00
III Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього по розділу III	480		
IV Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість по довгострокових зобов'язаннях	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги :	530	154,00	169,00
Поточні зобов'язання по розрахунках:			
по отриманих авансах	540	36,00	60,00
з бюджетом	550	134,00	76,00
по позабюджетних платежах	560		
по страхуванню	570	314,00	170,00
по оплаті праці	580	717,00	500,00
з учасниками	590		
по внутрішніх розрахунках	600	4726,00	10368,00
Інші поточні зобов'язання	610	8,00	10,00
Усього по розділу IV	620	6089,00	11353,00
V Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс (сума рядків 380, 430, 480. 630)			

* - дані рядків не входять у валюту балансу.

Таблиця А.3 – Звіт про фінансові результати підприємства за 2006 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За поперед- ній період
--------	--------------	----------------------	---------------------------

1	2	3	4
Дохід (виторг) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	26627,00	22632,00
Податок на додану вартість	015	184,00	187,00
Акцизний збір	020		
	025		
Інші відрахування з доходу	030		
Чистий дохід (виторг) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	26443,00	22445,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	23993,00	20601,00
Валовий:			
прибуток	050	2450,00	1844,00
збиток	055		
Інші операційні доходи	060	110,00	645,00
Адміністративні видатки	070	777,00	836,00
Витрати на збут	080		
Інші операційні витрати	090	173,00	187,00
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	100	1610,00	1467,00
збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130	5,00	1,00
Фінансові видатки	140		
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші видатки	160		
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування :			
прибуток	170	1615,00	1467,00
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180		

Продовження таблиці А.3

1	2	3	4
Фінансовий результат від звичайної діяльності :			
прибуток	190	1615,00	1467,00

збиток	195		
Надзвичайні :			
доходи	200		
витрати	205		
Податки від надзвичайного прибутку	210		
ЧИСТА :			
прибуток	220	1615,00	1467,00
збиток	225		

II Елементи операційних витрат

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні витрати	230	780,00	747,00
Витрати на оплату праці	240	11589,00	9919,00
Відрахування на соціальні потреби	250	4363,00	3731,00
Амортизація	260	5864,00	4896,00
Інші операційні витрати	270	2347,00	2330,00
Усього	280	24943,00	21623,00

